

Kohtuasi C-43/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

24. jaanuar 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa – CAAD,) (Portugal)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

2. jaanuar 2019

Kaebaja:

Vodafone Portugal – Comunicações Pessoais, S.A.

Vastustaja:

Autoridade Tributária e Aduaneira

I. Põhikohtuasja ese

Kohtuasja ese on äriühingu Vodafone Portugal – Comunicações Pessoais, S.A., nõue tunnistada õigusvastaseks ja osaliselt tühistada tema 2016. aasta novembri käibemaksuga pöördmaksustamise deklaratsioon, tühistada Unidade dos Grandes Contribuintesi (suurte maksumaksjate üksus) otsus, millega jäeti tema vaie rahuldamata, ning pöördmaksustamise korras alusetult sissenõutud summa talle tagasi maksta. Tekib küsimus, kas summadele, mida saab Vodafone oma klientidelt lepingu miinimumperioodi nõude rikkumise eest, tuleb kohaldada käibemaksu. (Vt Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-295/17, milles käsitleti küsimusi, millel on ühiseid aspekte käesoleva menetlusega).

II. Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi: artiklid 2, 9, 24, 72 ja 73.

III. Viidatud riigisisese õigusnormid

Käibemaksuseadustik (Código do IVA): artikli 1 lõike 1 punkt a, artikli 4 lõige 1 ja artikli 16 lõige 6.

Artikli 1 lõike 1 punkt a:

„Käibemaksuga maksustatakse:

a) kauba üleminek ja teenuste osutamine tasu eest riigi territooriumil maksukohustuslase poolt, kes sellena tegutseb.“

Artikkel 4:

„1 — Teenuste osutamiseks loetakse tasulisi toiminguid, mida ei käsitata kauba ühendusesisese ülemineku, ostmisena või importimisena.“

Artikli 16 lõige 6:

„6 — Eelmises lõikes osutatud maksustatavast summast jäetakse välja:

a) saadava tasu edasilükkunud maksmise pealt kogunenud intress ja summad, mis saadakse kohtuotsuse alusel hüvitiseks kohustuste täielikult või osaliselt täitmata jätmise eest [...]“

Elektroonilise side seadus (Lei das Comunicações Eletrónicas) (10. veebruari 2004. aasta seadus nr 5/2004 17. juuni 2016. aasta seadusest nr 15/2016 tulenevas redaktsioonis): artiklid 48 ja 52 A

Artikkel 48:

„Lepingud

1 — Ilma et see piiraks kohaldatavate tarbijakaitse õigusnormide kohaldamist, sõlmitakse üldkasutatavate sidevõrkude pakkumise või üldsusele avatud elektroonilise side teenuste osutamise kohta leping, milles märgitakse kohustuslikult, selgelt, ammendavalt ja kergesti leitavalt järgmised andmed:

[...]

g) lepingu kestus ning teenuste ja lepingu pikendamise, peatamise ja lõpetamise tingimused;

[...]

2 — Teave lepingute kestuse kohta, sealhulgas pikendamise ja lõpetamise tingimused, peab olema selge, arusaadav, esitatud kestval kandjal ja sisaldama järgmisi andmeid:

- a) võimalikud miinimumperioodid, mis sõltuvad tarbijale mingit tüüpi eelise andmisest, mis nimetatakse lepingus koos selle suurusega, seoses terminaliaparatuuride subsideerimise, teenuse või muude täienduste paigaldamise ja aktiveerimisega;
- b) võimalikud kulud seoses numbrite ja muude tunnuskoode ülekantavusega;
- c) võimalikud kulud, mis on tingitud lepingu ennetähtaegsest lõpetamisest miinimumperioodi ajal abonendi nõudmisel, eriti terminaliaparatuuride subsideerimisega, teenuse paigaldamise ja aktiveerimisega või muude täiustustega seonduvate kulude tagasisaamiseks;

[...]

11 — Kulud, mis tuleb abonendil kanda lepingu lõpetamise korral miinimumperioodi ajal abonendi enda nõudmisel, ei või ületada kulusid, mida on kandnud teenuseosutaja teenuse paigaldamiseks; keelatud on nõuda tasu hüvitiseks või kompensatsiooniks.

12 — Lepingu ennetähtaegsest lõpetamisest miinimumperioodi ajal tingitud kulud abonendi nõudmisel peavad olema proportsionaalsed talle tehtud soodustusega, mis on lepingus nimetatud koos selle suurusega, ning ei või vastata automaatselt lepingu lõpetamise kuupäeva seisuga maksta olevate tasude kogusummale.

13 — Eelmises lõikes sätestatu kohaldamiseks juhul, kui on subsideeritud terminaliaparatuuride, tuleb kulud kindlaks määrata kooskõlas kohaldatavate õigusaktidega ja, ülejäänud juhtudel, ei või need kulud olla suuremad antud eelise väärtusest, mis on proportsionaalselt kokkulepitud lepingukestuse perioodiga teenust osutaval ettevõtjal ennetähtaegse lõpetamise kuupäeva seisuga veel tagasi saada.

Artikkel 52 A

„Abonentidele, keda loetakse tarbijateks, osutatava teenuse peatamine ja lõpetamine

1 — Kui teenuseid osutatakse abonentidele, keda käsitatakse tarbijatena, peavad arvel märgitud summade tasumata jätmise korral üldkasutatavaid sidevõrke pakkuvad või üldsusele avatud elektroonilise side teenuseid osutavad ettevõtjad saatma tarbijale maksenõude, andes talle täiendava 30päevase tähtaja makse tegemiseks, mille tegemata jätmise korral teenus peatatakse ja lõpuks leping lõpetatakse automaatselt kooskõlas vastavalt lõigetega 3 ja 7.

2 — Eelmises lõikes nimetatud maksenõue tuleb esitada tarbijale kirjalikult 10 päeva jooksul alates arve maksetähtpäeva saabumisest ja selles tuleb märkida spetsiifiliselt maksmata jätmise tagajärjed, konkreetselt teenuse peatamine ja lepingu automaatne lõpetamine, ning teavitada võimalused, mis on tarbijal selle vältimiseks.

3 — Kümne päeva jooksul alates lõikes 1 ette nähtud täiendava tähtaja möödumisest peavad üldkasutatavaid sidevõrke pakkuvad või üldsusele avatud elektroonilise side teenuseid osutavad ettevõtjad teenuse kohustuslikus korras peatama 30 päevaks juhul, kui pärast eespool nimetatud tähtaja möödumist ei ole tarbija makset teinud või ei ole ettevõtjaga kirjalikult kokku leppinud maksekokkulepet võlgnetavate summade tasumiseks.

4 — Teenust ei peatata, kui enne kuupäeva, millest alates on kohustus hakata kohaldama teenuse peatamist, algatatakse ettevõtja vastu kohtuvaidlus arve summade üle, väites, et võlg puudub või ei ole sissenõutav.

5 — Teenuse peatamise korral käesolevas artiklis ette nähtud korras kohaldatakse eelmise artikli lõikeid 3 ja 4.

6 — Tarbija võib saavutada selle, et teenuse peatamine lõpetatakse, tasudes võlgnetavad summad või leppides üldkasutatavaid sidevõrke pakkuva või üldsusele avatud elektroonilise side teenuseid osutava ettevõtjaga kirjalikult kokku maksekokkuleppe, mille korral peab ettevõtja teenuse osutamise taastama viivitamatult või, kui see ei ole tehniliselt võimalik, viie tööpäeva jooksul alates tasumise või vajaduse korral maksekokkuleppe sõlmimise kuupäevast.

7 — Kui 30päevane peatamistähtaeg möödub, ilma et tarbija oleks võlgnetavate summade kogusummat tasunud või sõlminud kirjalikult maksekokkulepet, lõpetatakse leping automaatselt.

8 — Eelmises lõikes osutatud lepingu lõpetamine ei piira tasu sissenõudmist hüvitiseks või kompensatsiooniks lepingu lõpetamise eest miinimumperioodi ajal, vastavalt 1. juuni 2010. aasta dekreetseadusele nr 56/2010 ja selles sätestatud piiranguid järgides.

9 — Maksekokkuleppes kokku lepitud summade maksmata jätmisega kaasneb tarbijale kirjaliku etteteatamisega artikli 52 lõikes 5 ette nähtud etteteatamistähtajaga kohustuslikult lepingu lõpetamine eelmises lõikes sätestatud kohaldamisega.

10 — Käesoleva artikli rikkumise korral üldkasutatavaid sidevõrke pakkuva või üldsusele avatud elektroonilise side teenuseid osutava ettevõtja poolt, konkreetselt sellega, et ta jätkab teenuse osutamist, rikkudes sellega lõiget 3, või esitab arve pärast seda, kui oleks tulnud teenus peatada, on tagajärjeks, et tasu, mida tarbija võlgneb osutatud teenuse eest ei ole sissenõutav, ja kohustus kanda menetluskulud seoses võla sissenõudmisega.

11 — Eelmist lõiget ei kohaldata arvete väljastamisele pärast teenuse peatamist seoses enne peatamist tegelikult osutatud teenustega või lepingu ennetähtaegse lõpetamise korral seaduslikult ette nähtud tasudega.

12 — Teenuse peatamise korral muul põhjusel kui arvete maksmata jätmine kohaldatakse artikli 52 lõiget 1.“

IV. Põhikohtuasja faktiliste asjaolude ja menetluse kokkuvõte

- 1 VODAFONE PORTUGAL — COMUNICAÇÕES PESSOAIS, S.A. (edaspidi „Vodafone“) põhitegevusala on elektroonilise side teenuste, konkreetselt elektroonilise side teenuse, püsitelefoniteenuse ja mobiilse internetiühenduse teenuse osutamine.
- 2 Oma tegevuse raames sõlmib Vodafone oma klientidega mitmesuguseid elektroonilise side, internetiühenduse ja televisiooni teenuse lepinguid.
- 3 Klientid võivad neid lepinguid sõlmida ilma lepingukestust sätestamata.
- 4 Teatud juhtudel võivad need lepingud sisaldada eripakkumusi, milles kehtivad klientidele eelnevalt kindlaksmääratud miinimumperioodi nõuded ja tingimused.
- 5 Nendel juhtudel kohustuvad kliendid ette säilitama Vodafone'iga lepingusuhte teatud ajaks ja kasutama miinimumperioodi vältel teenuseid või kaupu, mida osutab või tarnib see äriühing, vastutasuks soodsamate tingimuste eest, tavaliselt tellitud teenuste hinna osas.
- 6 Miinimum- või püsikliendiperiood on soodsamate lepingutingimuste saamise tingimusena väga oluline selleks, et Vodafone saaks tagasi teenida osa tehnikasse ja infrastruktuuri tehtud investeeringust.
- 7 Miinimumperiood võimaldab Vodafonel tagasi teenida mitmesuguseid investeeringuid, mida ta teeb:
 - i) üldisesse taristusse, mis hõlmab võrke, seadmeid ja rajatisi;
 - ii) klientide võitmiseks, mis hõlmab müügikampaaniaid ja turundust (*marketing*) ning teenustasude maksmist sidusettevõtetele, kes tegelevad klientide võitmisega;
 - iii) tellitud teenuse aktiveerimiseks, sealhulgas paigaldustööd kodudes ja kontorites;
 - iv) klientidele erisoodustuste tegemiseks, sealhulgas soodushinnad ja tasuta teenused;
 - v) tehnika soetamise kulud.

- 8 Kui klient ei oleks lepinguga seotud kauem kui ainult üks või kaks kuud alates lepingu sõlmimisest, ei saaks tehnika soetamise ning teenuse paigaldamise ja aktiveerimise kulusid kompenseerida tasu summaga, mida saab Vodafone vastutasuks.
- 9 Miinimum- või püsikliendiperioodist mitte kinni pidamise korral maksavad kliendid vastavates teenuselepingutes ette nähtud summad, mille eesmärk on panna kliendid niisugusest lepingurikkumisest hoiduma.
- 10 Alates 2016. aasta augustist hakkas Vodafone summat, mida kliendid pidid miinimumperioodi nõude rikkumise korral maksuma, kindlaks määrama vastavale kliendile lepingu alguses tehtud soodustuste põhjal, mis ei olnud lepingu lõpetamise kuupäevaks teenuse osutamise raames Vodafone'ile kompenseeritud.
- 11 Nimetatud summa tuleb maksta ainult lepingurikkumise korral kliendi poolt ja selle eesmärk on, et Vodafone saaks konkreetselt soodsamate äritingimuste andmisega tehtud investeeringust osa tagasi teenida.
- 12 Klientidega sõlmitud lepingutes nimetatakse sõlmimise ajal tehtud soodustused ja nende suurus ning määratakse miinimumperiood, määrates kindlaks summa, mis tuleb lepingurikkumise korral maksta nende soodustuste põhjal ja proportsionaalselt miinimumperioodi osaga, mille ajal on lepingut täidetud.
- 13 Summa, mis tuleb maksta, ei või ületada kulusid, mida on Vodafone teinud teenuse paigaldamiseks.
- 14 Vodafone ei arvestanud summade pealt, mida ta sai oma klientidelt lepingu miinimumperioodi nõude rikkumise eest, käibemaksu, kuid hakkas seda tegema pärast 2012. majandusaasta kohta tehtud maksukontrolli, milles talle esitati käibemaksu juurdemaksenõue seoses nende klientidelt saadud summadega.
- 15 Vodafone esitas 6. jaanuaril 2017 oma perioodilise käibedeklaratsiooni 2016. aasta novembri kohta ning maksis riigile käibemaksu summas 620 132,79 eurot, mis määrati kindlaks, kohaldades lepingu miinimumperioodi nõude rikkumise eest saadud summadele – kokku 2 705 527,08 eurot – maksumäärasid 18%, 22% ja 23%.
- 16 Vodafone leiab, vaatamata sellele, et ta on pöördmaksustamise korras nende summade pealt käibemaksu tasunud, et need summad ei ole maksustatavad.
- 17 Vodafone esitas 13. oktoobril 2017 nimetatud käibemaksuga pöördmaksustamise deklaratsiooni peale vaide, milles ta vaidlustas osaliselt selle deklaratsiooni õiguspärasuse, eespool nimetatud summade käibemaksuga maksustamise osas.
- 18 Vaiet menetleti suurte maksumaksjate üksuses (Unidade dos Grandes Contribuintes).

- 19 8. jaanuaril 2018 toimetati Vodafone'ile kätte otsus, millega jäeti vaie sõnaselgelt rahuldamata.
- 20 Tüüplepingud, mida sõlmib Vodafone oma klientidega, sisaldavad „miinimumperioodi kokkuleppeid“, mis on seotud teatud eritingimustega, sätestavad kulud, mida kliendid lepingu ennetähtaegse lõpetamise korral võlgneksid.
- 21 2012. aastal Vodafone oma klientidelt miinimumperioodi nõude rikkumise eest saadud summade pealt käibemaksu ei tasunud, mille tõttu algatas suurte maksumaksjate üksus 2012. aasta maksukontrolli ja mille tulemusel esitati lepingu miinimumperioodi nõude rikkumise eest sissenõutud summadega seoses käibemaksu juurdemaksenõue.
- 22 Vodafone esitas nimetatud käibemaksunõuete peale 2012. majandusaasta eest kohtule kaebuse.

V. Eelotsusetaotluse põhjenduse kokkuvõte

Käesolevas menetluses tõstatatud küsimus seisneb sisuliselt selles, kas summadele, mida saab Vodafone oma klientidelt miinimumperioodi nõude rikkumise eest ja mis arvutatakse välja lepingutingimuste alusel, tuleb kohaldada käibemaksu.

Vaide kohta tehtud otsuses oli Autoridade Tributária e Aduaneira (maksu- ja tolliamet) kokkuvõttes seisukohal, et „nimetatud hüvitiste eesmärk on kompenseerida saamata jäänud tulu ja need tulenevad teenuste osutamise lepingute alusel võetud kohustuste täitmisest, nii et need on tasu käibemaksuga maksustatavate tehingute eest“ ja et „mis puutub [vaidlusaluste] hüvitiste kvalifitseerimisse käibemaksuseadustiku kohaldamisel, siis kujutavad need hüvitised endast tasu teenuste osutamise eest, mis on maksustatav, mitte maksuvaba“.

Vodafone väidab konkreetselt, et miinimumperioodi klausel Vodafone Portugali sõlmitud lepingutes on klausliga „liquidated damages clause“ samastatav leppetrahvi klausel, ja et selleks, et jõuda järeldusele, et hüvitised on käibemaksuga maksustatavad, on vaja tõendada, et tegu on tasulise tehinguga ja et teenuse osutamise ja tasutud summa vahel on vastastikune seos. Kuna kliendi ja Vodafone'i vaheline leping on lõpetatud, ei saa lepingus ette nähtud hüvitise maksmine mingil viisil olla tasu teenuste osutamise eest. Lisaks, kuna need hüvitised ei ole tasu mingi tehingu eest ning on mõeldud kahju hüvitamiseks, ei ole need käibemaksuga maksustatavad, kuna nende aluseks ei ole kauba üleminek või teenuste osutamine. Summa, mille Vodafone saab, ei ole tasu kliendile teenuse osutamise eest, kuna seda makstakse siis, kui leping on lõpetatud, ja selle üks ja ainus eesmärk on katta lepingurikkumisega ja lepingu ennetähtaegse lõpetamisega tekitatud kahju.

Maksu- ja tolliamet väidab konkreetselt, et Vodafone'i koostatud ja klientide käsutusse antud miinimumperioodiga lepingud ei sisalda iseenesest ühtegi leppetrahviklauslit selle termini juriidilises tähenduses. Isegi juhul, kui tegu oleks leppetrahviklausliga, oleks selleks kindlaks määratud summa igal juhul käibemaksuga maksustatav, kuna see kujutaks endast hüvitist saamata jäänud tulu eest üksnes ja ainult seoses kuludega, mida on kantud teenuste osutamiseks lepingu alguses ja mis ei ole lepingu lõpetamise kuupäevaks veel tasutud. Nimetatud miinimumperioodi nõude rikkumise korral nõuab Vodafone oma klientidelt summa, mis on kindlaks määratud vastavalt paigalduskuludele, soodustustele ja eelistele, mis kujutavad endast teenuseid, mida osutatakse lepingu alguses. Lepingu ühe lepingupoole jaoks mittesiduvaks tegemine on vastusooritus asjaomase summa saamise eest, mis on käibemaksuga maksustatav.

VI. Eelotsuse küsimused

1. Kas nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiivi 2006/112/EÜ artikli 2 lõike 1 punkti c, artikleid 9, 24, 72 ja 73 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et elektroonilise side operaator nõuab oma endistelt klientidelt (kellele ta on andnud müüki edendavaid eeliseid, milleks võib olla see, et teenuse paigaldamise, aktiveerimise, ülekantavuse või seadmete kulud on nende jaoks tasuta, või soodustariifide kohaldamine, vastutasuks selle eest, et nad kohustuvad täitma miinimumperioodi nõuet, mida nad ei ole täitnud neist olenevatel põhjustel) summat, mis seadusest tulenevalt ei või ületada kulusid, mida on teenust osutav ettevõtja kandnud teenuse paigaldamiseks, ja peab olema proportsionaalne kliendile antud eelisega, mis on lepingus koos selle suurusega sellisena nimetatud, mistõttu ei saa see automaatselt vastata lepingu lõpetamise kuupäeva seisuga maksmata jäänud osade koguväärtusele, on käibemaksuga maksustatav teenuste osutamine?

2. Kas eespool viidatud õigusnormide seisukohast takistab asjaolu, et neid summasid nõutakse pärast seda, kui leping on lõpetatud, kui operaator ei osuta enam kliendile teenuseid, mida ei ole pärast lepingu lõpetamist konkreetselt tarbitud, kvalifitseerida neid summasid tasuks teenuste osutamise eest?

3. Kas eespool viidatud õigusnormide seisukohast tuleb välistada, et nimetatud summa võiks olla tasu teenuste osutamise eest seetõttu, et operaator ja tema endised kliendid on selle summa arvutamise valem, mida peavad endised kliendid teenuste osutamise lepingus ette nähtud perioodi nõude rikkumise korral maksuma, seaduses sätestatud kohustusest tulenevalt liitumislepingus ette kindlaks määranud?

4. Kas eespool viidatud õigusnormide seisukohast tuleb välistada, et nimetatud summa võiks olla tasu teenuste osutamise eest, kui vaidlusalune summa ei vasta summale, mille oleks operaator saanud ülejäänud miinimumperioodi ajal, kui lepingud ei oleks lõpetatud?